

اختلاف دو جناح امپریالیسم امریکا

درباره‌ی مشاجره‌ی ترامپ و زلنسکی در کاخ سفید

کامران نیری

bloomberg

مشاجره میان دونالد ترامپ و وی دی وانس، رئیس‌جمهور و معاون رئیس‌جمهور آمریکا، با ولودیمیر زلنسکی رئیس‌جمهور اوکراین در بعدازظهر جمعه ۲۸ فوریه یک‌بار دیگر نشان داد که جنگ در اوکراین هرگز برسر حق تعیین سرنوشت مردم اوکراین نبوده و در واقع جنگی نیابتی^۱ امپریالیسم غرب با امپریالیسم روسیه برای حفظ یا گسترش دایره‌ی نفوذشان است. زلنسکی به کاخ سفید دعوت شده بود تا قرارداد اقتصادی‌ای را که ترامپ پیش‌شرط ادامه‌ی کمک آمریکا به اوکراین می‌داند امضا کند. طبق این قرار داد اوکراین متعهد می‌شد تا به ایالات متحده حق دسترسی به مواد معدنی موسوم به «خاک کمیاب»^۲ را بدهد. ترامپ درصدد آنست که منبع باثباتی را برای این مواد لازم در صنایع متعدد از جمله الکترونیک، فضایی، هسته‌ای، و دفاعی تضمین کند. ایالات متحده خود فاقد این مواد است و چین صادرکننده‌ی عمده‌ی آنها است. زلنسکی نیز می‌خواست که آمریکا امنیت اوکراین را در قبال خطرات آتی از جانب روسیه تضمین کند. قرار بود که امضای این قرار داد راه را برای آتش‌بس و پایان جنگ در اوکراین هموار کند. اما تفاوت نظر زلنسکی و ترامپ در مورد علل شروع جنگ بین و هم‌چنین خواست زلنسکی برای حمایت نظامی رسمی آمریکا از اوکراین باعث بروز مشاجره بین آنان شد.

اما توافق کلی زلنسکی با این قرارداد نفی این ادعای او است که جنگ اوکراین برای حفظ حق تعیین سرنوشت مردم اوکراین بوده است و نه به‌دلیل هم‌جبهه شدن او با امپریالیسم غرب به‌ویژه امپریالیسم آمریکا علیه امپریالیسم روسیه. مشاجره بین اینان آشکار کرد که در تمامی دوران جنگ و حتی قبل از آن زلنسکی دست‌به‌دامان امپریالیسم آمریکا بوده است. اساساً شروع این جنگ همان‌طور که پیش‌تر مستند کرده‌ام (نیری ۱۴۰۱) ناشی از اصرار زلنسکی به پیوستن اوکراین به ناتو بود که بازوی نظامی امپریالیسم غرب است. حزب دموکرات و گرایش سنتی در حزب جمهوری‌خواه^۳ پیرو دکترین ولفوویتز هستند که خواهان تداوم سیاست‌های جنگ سرد علیه روسیه بعد از فروپاشی اتحاد شوروی است و از گسترش ناتو و عضویت اوکراین در آن حمایت می‌کند. اما ترامپ گرایشی اکنون غالب در حزب جمهوری‌خواه را نمایندگی می‌کند که به این دکترین پایبند نیستند. مشاجره در کاخ سفید حول این اختلاف بین ترامپ و

زلسکی بود که پیش‌تر در سایه‌ی دکترین ولفوویتز از حمایت حکومت بایدن برخوردار شده بود.

علت اساسی شروع جنگ

پوتین طی نطقی در آغاز تهاجم به اوکراین در ۲۴ فوریه ۲۰۲۲ از «گسترش ناتو به سوی شرق، نزدیک شدن زیرساخت‌های نظامی آن به مرزهای روسیه» به عنوان دلیل این امر یاد کرد.

به خوبی می‌دانیم که در ۳۰ سال گذشته مداوم و صبورانه تلاش کرده‌ایم با کشورهای پیشگام ناتو بر سر اصول امنیت برابر و خدشه‌ناپذیر در اروپا به توافق برسیم. در پاسخ به پیشنهادهای مان، دائماً یا با دروغ و فریب بدبینانه روبرو شدیم یا با تلاش برای اعمال فشار و باج‌خواهی، درحالی که ناتو، به رغم همه‌ی اعتراضات و نگرانی‌های ما، پیوسته به گسترش خود ادامه می‌داد. ماشین جنگی در حال حرکت است و تکرار می‌کنم دارد به مرزهای ما نزدیک می‌شود. «(نیری همانجا)

زلسکی بارها، از جمله چند روز قبل از شروع جنگ، خواهان پذیرش اوکراین در ناتو شده بود. ناتو در سال ۱۹۴۹ با همکاری ۱۲ دولت به ابتکار آمریکا به عنوان بخش مهمی از جنگ سرد امپریالیسم غرب علیه اتحاد جماهیر شوروی تأسیس شد. در پاسخ، اتحاد جماهیر شوروی و هفت جمهوری «سوسیالیستی» در اروپای مرکزی و شرقی، ائتلاف نظامی پیمان ورشو را در مه ۱۹۵۵ تشکیل دادند.

بعد از فروپاشی اتحاد شوروی، پیمان ورشو نیز منحل شد. اما آمریکا نه تنها ناتو را منحل نکرد بلکه آن را به سمت مرزهای روسیه گسترش داد و حتی از آن در اشغال و جنگ در افغانستان استفاده کرد. در واقع ناتو امروز بازوی مسلح امپریالیسم غرب است. برخی از صاحب نظران در سیاست خارجی آمریکا از جمله جان میرشایمر (۲۰۱۹)، دانشمند علوم سیاسی و محقق روابط بین‌المللی آمریکا که به مکتب اندیشه‌ی رئالیستی تعلق دارد، پیش‌تر اعلام خطر کرده بودند که این دکترین به ویژه در اوکراین که در سال ۲۰۱۴ با دخالت آمریکا به برکناری ویکتور فدوروویچ یانوکوویچ رئیس‌جمهور طرفدار روسیه منجر شد، به جنگ خواهد انجامید.

سیاست خارجی بایدن در تداوم دکترین ولفوویتز در جنگ اوکراین با حمایت همه‌جانبه‌ی سیاسی، دیپلماتیک، و نظامی از زلنسکی همراه بود. هدف آمریکا منزوی‌ساختن سیاسی روسیه و صدمه‌ی اقتصادی و نظامی به آن تحت عنوان دفاع از دموکراسی و مقابله با خودکامگی پوتین به‌عنوان خطری برای تمامی اروپا بوده است. گفتنی است در روسیه پوتین از محبوبیت بیشتری از رئیس‌جمهوری‌های هم‌دوره اش در آمریکا برخوردار بوده است (Statistica ۲۴ فوریه ۲۰۲۴).

ایالات متحده و ناتو در همه‌ی جوانب استراتژیک این جنگ شرکت داشته‌اند و سلاح‌های پیشرفته‌ی ارتش اوکراین را عمدتاً آمریکا تأمین کرده است (نک به فهرست کمک‌های نظامی آمریکا که توسط وزارت امور خارجه‌ی آن ارائه شده است (State Department ۲۰ ژانویه ۲۰۲۵)). روش کار این بود که برای زلنسکی امکانات متعددی جهت حضور در مجامع سیاست‌گذاری در آمریکا و اروپا و دیگر نقاط فراهم می‌کردند. زلنسکی به نوبه‌ی خود مدعی می‌شد که کشورش توسط روسیه مورد حمله بوده و اشغال شده است و تقاضای کمک‌های متعدد به‌ویژه کمک‌های نظامی با سلاح‌های هرچه پیشرفته‌تر و تهاجمی می‌کرد. سپس بایدن و متحدان اروپایی آمریکا در ناتو آنچه را زلنسکی خواسته بودا فراهم می‌کردند. به این ترتیب جنگ اوکراین با ارتش اوکراین اما تجهیزات و کمک‌های همه‌جانبه‌ی آمریکا و ناتو ادامه می‌یافت. در نتیجه اوکراین در این جنگ اساساً وابسته به امپریالیسم غرب به‌ویژه آمریکا بوده است. در مورد دکترین ولفوویتز توافق کامل بین سیاستمداران آمریکا نبوده است. گروه کوچکی از جمهوری‌خواهان در کنگره‌ی آمریکا سیاست کناره‌جویی^۴ را ترجیح می‌دادند. با انتخاب ترامپ و سپس انتخاب مجدد وی، ترامپ در صدد بازسازی سیاست خارجی آمریکا است که از یک سو با استفاده‌ی بی‌پرده از قدرت اقتصادی و نظامی همراه است و از سوی دیگر سعی در فیصله دادن به بحران‌های منطقه‌ای دارد. این سیاست بر خلاف مشی «انترناسیونالیسم مداخله‌جویانه»^۵ است که عمدتاً دموکرات‌ها دنبال کرده‌اند (استفنسون ۲۰۲۳). ترامپ در دوره‌ی اول ریاست‌جمهوری‌اش توانست تنش موجود با کره شمالی را عمدتاً از طریق دیپلماسی کاهش دهد. علاوه بر آن، او خواهان تنش‌زدایی در رابطه با روسیه نیز هست.

در ۱۳ فوریه ترامپ ضمن اشاره به «هزینه و خطرهای عظیم سلاح‌های هسته‌ای» خواهان مذاکره با روسیه و چین در مورد خلع سلاح هسته‌ای شد (رویس و. ویلسون ۲۴ فوریه ۲۰۲۵). واضح است چنین مذاکراتی چه در مورد خلع سلاح اتمی و چه در مورد جنگ اوکراین، با روسیه‌ستیزی و چین‌ستیزی دموکرات‌ها در دوره‌ی ریاست جمهوری بایدن جور در نمی‌آید.

اختلاف بین این دو جناح امپریالیسم آمریکا در صحنه‌ی اقتصادی نیز دیده می‌شود. دموکرات‌ها خواهان نوسازی اقتصادی بر اساس صنایع و فناوری‌های جدید هستند که به مداخله‌ی بیشتر دولت سرمایه‌داری در اقتصاد تکیه می‌کند. جمهوری خواهان مخالف دخالت دولت در اقتصاد هستند و ترامپ در دور دوم ریاست جمهوری‌اش تلاش در کوچک‌تر کردن دیوان‌سالاری دولتی با وضع تعرفه‌ها برای حفظ صنایع قدیمی داخلی را دنبال می‌کند (نیری ۲۰۱۹ بخش ۳). نیویورک تایمز در برخی مقالاتش تا حدی به‌درستی این سیاست‌ها را مرکانتیلیستی می‌خواند.

در جلسه‌ی کاخ سفید، زلنسکی به عادت همیشگی‌اش خواهان تضمین امنیت اوکراین توسط آمریکا و ترامپ شد، البته ترامپ با گسستن از دکترین ولفوویتز و خواست تنش‌زدایی در رابطه‌ی آمریکا و روسیه از پیش مخالفت‌اش را با عضویت اوکراین در ناتو (که یکی از خواست‌های پوتین هم هست) و قرار گرفتن در یک جبهه با زلنسکی علیه روسیه اعلام کرده بود. ترامپ در ضمن مشاجره با زلنسکی یادآور شد که زلنسکی در موقعیتی نیست که به او و یا به پوتین خواست‌های خودش را تحمیل کند: «شما خود را در موقعیت بدی قرار داده‌اید. شما همه‌ی برگ‌های برنده را در [مذاکره با ما] در دست ندارید. شما دارید با زندگی میلیون‌ها نفر قمار می‌کنید. شما با جنگ جهانی سوم قمار می‌کنید.»

شکاف در امپریالیسم غرب و ناتو

بسیاری از سران کشورهای اروپایی بعد از مشاجره بین ترامپ و زلنسکی حمایت خود را از اوکراین در این جنگ اعلام کردند. اما اتحادیه‌ی اروپا از نظر اقتصادی از

آمریکا کوچک‌تر است و درآمد سرانه‌ی کم‌تری دارد و مهم‌تر آن که از نظر نظامی حتی مجموعه‌ی کشورهای اروپایی نیز با آمریکا قابل‌مقایسه نیستند. ادامه‌ی جنگ برای زلنسکی که با مشکل داوطلب برای شرکت در جنگ روبروست بدون کمک آمریکا ممکن نیست. نیمی از مردم اوکراین خواهان پایان جنگ هستند (گالوپ نوامبر ۲۰۲۴). بی‌جهت نیست که فرماندهی ناتو ژنرال مارک روته^۶ بلافاصله از زلنسکی خواست تا با ترامپ رابطه‌ی خوبی ایجاد کند. نخست‌وزیر انگلستان در ملاقات با زلنسکی اعلام کرد که مشترکاً طرح پیشنهادی‌ای برای آتش‌بس در اوکراین برای ترامپ آماده خواهند کرد.

این مشاجره در کاخ سفید نشان از تشدید روند بحران حکومتی در آمریکا است که خود ناشی از افول نسبی امپریالیسم آمریکاست. در دوره‌ی اخیر هر چهار سال که قدرت از یک حزب به حزب دیگر منتقل می‌شد ریاست‌جمهور جدید عمده‌تأ سیاست‌های رییس‌جمهور قبلی را در مسیری متضاد تغییر داده است. این امر باعث عدم‌ثبات برای ساختن زیربنای اقتصادی می‌شود. به‌عنوان مثال بایدن یارانه‌ای برای خریداران خودروهای برقی به وجود آورده بود تا گذر به اقتصادی بر پایه‌ی صنایع و فناوری‌های نوین را هموار کند. شرکت‌های خودروساز میلیاردها دلار صرف ایجاد ظرفیت برای تولید خودروهای برقی کردند. اما ترامپ در همان اوایل کار این یارانه‌ها را حذف کرد و آمریکا را از قرارداد پاریس برای مقابله با بحران اقلیمی خارج کرد.^۷

بحران رهبری جهانی و آینده‌ی بشر

من در آغاز جنگ اوکراین برخورد به آن را یک دوراهی برای بشر ارزیابی کردم. مردم کارگر نفعی در این جنگ ندارند، ارتش روسیه باید از اوکراین خارج شود و دولت اوکراین باید سیاست بی‌طرفانه در پیش گیرد. دانشمندان در رشته‌های مربوطه اعلام خطر کرده‌اند که اگر بشر بحران‌های وجودی کنونی - بحران اقلیمی، انقراض ششم انواع، افزایش و تشدید همه‌گیری‌های جهانی، و خطر نابودی هسته‌ای - را حل نکند تا آخر این قرن با خطر فروپاشی تمدن و احیاناً نابودی بشریت روبرو خواهد شد. اما حل

این بحران‌ها به همکاری همه‌ی جهانیان و بلاخص قدرتمندترین دولت‌ها نیازمند است. بحران افول امپریالیسم آمریکا امکان ایفای نقش رهبری در هیچ یک از این زمینه‌ها را باقی نگذاشته است. بر عکس همراه با قدرت گرفتن چین در سطح جهانی و دیگر قدرت‌های منطقه‌ای رقابت بین قدرت‌های سرمایه‌داری را افزایش داده است. تنها امید بشریت ایجاد قدرت مستقل مردم کارگر در سراسر جهان به‌ویژه در کشورهای کلیدی در آمریکا، اروپا و آسیا است. برای ایجاد چنین قدرتی لازم است تا از نظر سیاسی از دولت‌ها و هیأت‌های حاکمه و احزاب گسست و تشکیلاتی مستقل بر پایه‌ی سیاست‌های بحران‌زدایی در جهت یک جامعه‌ی فراسرمایه‌داری به وجود آورد. به نظر من افق یک جامعه‌ی سوسیالیستی زیست‌بوم‌محور به این امر حیاتی کمک می‌کند.

¹ Proxy war

² Rare earth

³ این گرایش در حزب جمهوری‌خواه با قدرت گرفتن ترامپ عمده‌تأ منزوی شده است.

⁴ Isolationism

⁵ Internationalist interventionism

⁶ General Mark Rutte

⁷ البته این قرار داد ضمانت اجرایی ندارد و شواهد امیدوارکننده‌ای از اجرای تعهدات داوطلبانه‌ی کشورها مشاهده نمی‌شود.

منابع

فارسی:

نیری، کامران. نقد اقتصاد سیاسی. «[بشریت برسر دوراهی](#)»، فروردین ۱۴۰۱.

انگلیسی:

Gallup. “[Half of Ukrainians Want Quick, Negotiated End to War](#).” November 19, 2024.

Mearsheimer, John J. “[Why the Ukraine Crisis Is the West’s Fault: The Liberal Delusions That Provoked Putin](#).” June 2019.

Nayeri, Kamran. “[A Future for American Capitalism or The Future of Life on Earth?: An Ecosocialist Critique of the ‘Green New Deal.’](#)” Our Place in the World: A Journal of Ecosocialism. March 25, 2019.

Goldgeier, James M. “[The U.S. Decision to Enlarge NATO](#).” 2016.

Ruiz, Lucas and Geoff Wilson. “[What Trump Got Right about Nuclear Weapons—and How to Step Back from the Brink](#).” Bulletin of Atomic Scientists. February 24, 2025

State Department. [U.S. Security Cooperation with Ukraine. Fact Sheet](#). January 20, 2025.

Statistica. [Vladimir Putin's approval rating in Russia monthly 1999-2025](#). February 24, 2025.

Stephenson, Heather. “[U.S. Foreign Policy Increasingly Relies on Military Interventions](#).”